

Covid 19 Pandemisinin Bankaların Finansal Performansı Üzerindeki Etkisi: Karşılaştırmalı Bir Analiz

The Impact of The Covid 19 Pandemic on The Financial Performance of Banks: A Comparative Analysis

Tuba GÜLCEMAL *
Mesut DOĞAN **

ÖZ

Bu çalışmanın amacı COVID-19 pandemisinin bankaların finansal performansı üzerindeki etkisini tespit etmektir. Araştırmada bankalara ait veriler, COVID-19 öncesi dönem ve COVID-19 dönemi olarak iki gruba ayrılmıştır. Böylelikle COVID-19 öncesi dönem ile COVID-19 dönemi açısından bankaların 9 çeyreklik dönemi kapsayan finansal oranları karşılaştırılmıştır. Araştırmada BIST Bankacılık endeksinde yer alan 8 adet mevduat bankasının verilerinden yararlanılmıştır. Çalışmada bankalar toplam 13 değişken ve sermaye yeterlilik, aktif kalitesi, yabancı para net pozisyonu, gelir gider yapısı, piyasa performansı, karlılık olmak üzere 6 kategoride incelenmiştir. Ampirik analizlerde bağımlı iki grup açısından karşılaştırma yapabilmek için eşleştirilmiş t-testi kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda COVID 19 döneminde bankaların sermaye yeterlilik, aktif kalitesi, yabancı para net pozisyonu, gelir gider yapısı oranlarının etkilendiği tespit edilmiştir. Ayrıca COVID 19 döneminde COVID 19 öncesine göre bankaların karlılıklarında önemli bir değişiklik olmamasına rağmen piyasa performanslarında istatistiksel açıdan anlamlı bir yükseliş olduğu belirlenmiştir.

ANAHTAR KELİMELER

COVID-19, Banka Performansı, Finansal Performans

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the impact of the COVID-19 pandemic on the financial performance of banks. It is divided into two groups as pre-COVID-19 period and the COVID-19 period. Thus, the financial ratios of the banks for the 9-quarter periods were compared in terms of the pre-COVID-19 period and the COVID-19 period. The data of 8 deposit banks in the BIST Banking index were used in the research. In the study, banks were examined in terms of a total of 13 variables and 6 categories: capital adequacy, asset quality, foreign exchange net general position, income-expenditure structure, market performance, and profitability. Paired t-test was used to compare two dependent groups in empirical analysis. As a result of the analysis, it has been determined that the capital adequacy, asset quality, foreign exchange net general position, and income-expenditure structure ratios of banks were affected in the COVID 19 period. In addition, although there was no significant change in the profitability of banks during the COVID 19 period compared to the pre-COVID-19 period, a statistically significant increase was determined in the market performances.

KEYWORDS

COVID-19, Bank Performance, Financial Performance

	Makale Geliş Tarihi / Submission Date 10.11.2022	Makale Kabul Tarihi / Date of Acceptance 17.11.2022
Atf	Gülcemal, T. ve Doğan, M. (2022). Covid 19 Pandemisinin Bankaların Finansal Performansı Üzerindeki Etkisi: Karşılaştırmalı Bir Analiz. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 25 (2), 727-735.	

* Dr.Öğr.Üyesi,Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Finans ve Bankacılık Bölümü, tgulcema@cumhuriyet.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4806-8568

** Doç.Dr.,Afyon Kocatepe Üniversitesi, Bayat Meslek Yüksekokulu, mesutdogan07@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6879-1361

GİRİŞ

COVID-19 pandemi süreci tüm dünyayı etkilediği gibi Türkiye'de de ilk vakanın görüldüğü 11 Mart 2020 tarihinden itibaren bütün sektörleri etkisi altına almıştır. Ekonomideki her sektöre özgü politikalar ve düzenlemelerle krizin etkileri azaltılmaya çalışılmıştır. Merkez Bankaları ve politika yapıcılarının düzenlemelerinden finans kuruluşları ve özellikle bankalar da payını almıştır. Bankacılık sektörünün COVID-19 sürecinde çalışan sayısı ve şube sayısı olarak %1 ile %2 seviyesinde küçüldüğü tespit edilirken toplam aktif büyüklüğünde ve kredi hacminde özellikle kamu bankalarının büyümenin lokomotifi olduğu görülmektedir (<https://www.tbb.org.tr>). 2021 yılı Türkiye ve Avrupa Birliği (AB) ülkeleri bankacılık sektörü kıyaslamasına göre özkaynak karlılığı AB ülkelerinde ortalama %7 iken Türkiye'de bu oran %14'tür. Özkaynak/Toplam aktifler oranı AB'de ortalama %7 iken Türkiye'de ise %8'dir. Aynı yıl için Türkiye ortalaması Kredi/Mevduat oranı ortalaması %101, AB ortalaması %105 ve AB gelişmekte olan ülke ortalaması %85'tir (<https://www.tbb.org.tr>).

COVID-19'un milyonlarca insanın ölümüyle sonuçlanan insani boyutunun yanı sıra, ekonomik hasara neden olan durgunluklara yol açması nedeniyle ekonomik boyutu da oldukça yıkıcı olmuştur. Bütün dünyada kısa süreli resesyona yol açan bu kriz nedeniyle önemli yeni düzenlemeler ve önlemler devreye sokulmuştur. COVID-19 nedeniyle ekonomik faaliyetlerin desteklenmesi amacıyla bankacılık sektöründeki bu uygulamaların bankaların fonlama yapısında ve maliyetinde, karlılığında, müşteri davranışlarında, kredi ve portföy riskinde, likidite yönetimi üzerinde etkisi ön plana çıkmıştır.

Bu araştırmanın temel amacı COVID-19 pandemisinin bankaların finansal performansı üzerindeki etkisini tespit etmektir. Araştırmada banka verileri; COVID-19 öncesi dönem ve COVID-19 dönemi olarak iki gruba ayrılarak finansal oranları karşılaştırılmıştır. Araştırmada BIST Bankacılık Endeksinde yer alan 8 adet mevduat bankasının verilerinden yararlanılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın literatüre 2 açıdan katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bunlardan ilki; daha önce yapılan araştırmalarda yeterli veri olmamasından dolayı COVID 19 döneminin bankaların finansal performans üzerindeki etkisi tam olarak belirlenememiştir. Bu nedenle çalışmada 9 çeyrek dönem açısından toplam 13 değişken ve sermaye yeterlilik, aktif kalitesi, yabancı para net pozisyonu, gelir gider yapısı, piyasa performansı, karlılık olmak üzere 6 kategori açısından bankaların performansının kapsamlı bir şekilde incelenmesi ve karşılaştırılması literatüre katkı sağlayacaktır. İkincisi, çalışmada COVID 19'un bankacılık sektörünü ne yönde ve nasıl etkilediği veya etkilemediği bulgusu, finans sektörünün geliştirilmesine yönelik uygulanacak politikalara yön verebilecektir.

Araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmının ardından ikinci bölümde konu ile ilgili literatür özetlenmiştir. Üçüncü bölümde veri seti, değişkenler ve yöntem sunulmuş, dördüncü bölümde ampirik bulgular sunulmuştur. Son bölümde ise sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

1. İLGİLİ LİTERATÜR

Konuya ilişkin literatür taraması sonucu ulaşılan çalışmalarda COVID 19 pandemisinin finans sektörü üzerine etkilerinin farklı açılardan ele alındığı görülmektedir. Yapılan bazı araştırmalarda COVID 19 döneminde bankacılık endeksindeki ve hisse senetlerindeki fiyat değişimlerinin incelendiği; diğer çalışmalarda ise COVID 19 dönemindeki performansın ölçüldüğü görülmüştür. Ayrıca, COVID 19 dönemindeki ulusal ve uluslararası bankaların kredi ve mevduat değişimlerinin incelendiği söz konusu araştırmalara aşağıda yer verilmiştir.

Foglia, Addi ve Angelini (2022), çalışmalarında Euro bölgesi bankacılık sisteminin volatilité yayılımını 2005 ile 2020 yılları arası dönemi esas alarak incelemişlerdir. Diebold-Yılmaz bağlantılılık endeks modeli 30 en büyük Euro bölgesi bankasının günlük hisse getirilerinin oynaklıklarına uygulanarak risk yayılımını ve COVID-19 salgınının bankacılık istikrarı üzerindeki etkisini ölçmüşlerdir. Ampirik bulgular, 30 bankanın yüksek oranda birbirine bağlı olduğunu göstermiştir. Ayrıca, COVID-19 pandemisinin volatilité dinamikleri yani Euro bölgesi bankacılık sistemi üzerinde güçlü bir etkisi olduğu görülmüştür. Volatilité yayılımının krizler sırasında arttığı, COVID-19 döneminde en yüksek seviyeye ulaştığı görülmüştür. Yapılan analiz, büyük bankaların oynadığı oynaklık aktarımındaki kritik rolüne işaret ederek, bankacılık sisteminin "batamayacak kadar büyük" olma özelliğini vurgulamaktadır. Ancak, küçük-orta ölçekteki bankaların bulaşmanın önemli aktörleri olduğunu ve Euro bölgesi bankacılık sisteminin "batamayacak kadar birbirine bağlı" olduğu tezini desteklemektedir. Bulgular, COVID-19 pandemisinin Euro bölgesi bankacılık sistemleri üzerindeki etkisinin heterojen olduğunu ve bu heterojenliğin Euro bölgesinde gelecekte oluşabilecek finansal istikrarsızlığın kaynağı olabileceği ifade edilmiştir.

Rizwan, Ahmad ve Ashraf (2022), bankacılık sisteminde geleneksel bankalarla yan yana faaliyet gösteren İslami bankaların sistemik risk profilinde, COVID-19 pandemisi sırasında benzersiz iş modelleri nedeniyle bir farklılık olup olmadığını araştırmışlardır. Çalışmanın örnekleme, İslami bankacılık sektörünün sistematik

olarak önemli olduğu on ülkeyi ve dönem olarak Kasım 2015 ile Kasım 2020 arasında kapsamaktadır. Ampirik sonuçlara göre, örnek ülkelerde, 2020'nin ilk yarısında sistemik riskte önemli bir artış ve ardından 2020'nin ikinci yarısında bir toparlanma olduğu görülmüştür. Yapılan karşılaştırmalı analiz sonuçlarına göre, İslami bankalar COVID-19 kaynaklı dışsal ekonomik şok sırasında sistematik ve kendine özgü faktörlere benzer sistemik kırılganlıklara sahiplerdir. Bununla birlikte, İslami bankaların anormal getirileri geleneksel bankalara kıyasla daha az yayılım göstermektedir.

Dunbar (2022) Federal Rezerv Bankası'nın bankaların sermaye tamponu gerekliliğinde bir değişikliğe gitmesinin sermaye pozisyonları ve finansal sağlamlılıkları üzerindeki etkisini araştırmıştır. Yaptığı araştırmalar sonucu, A.B.D.'de bankaların, COVID-19'dan doğrudan etkilenen hanelere ve reel ekonomiye kredi akışlarını desteklemeye teşvik edildiğinden, bankaların netliğe ihtiyacı olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Federal Rezerv Bankası beklenmedik şekilde bankalara özgü sermaye tamponunu düşürdüğünde, bu politika şokunun etkisi bankaların riske göre ağırlıklandırılmış varlıklarının %6'sından fazla olması gereken asgari sermayelerinde bir artışa neden olmuştur.

Belirsizliğin bankaların karlılığını nasıl etkilediğini inceleyen Dang ve Nguyen (2022) bankacılık sektöründeki belirsizliğe odaklanarak şokların banka düzeyindeki kilit değişkenlere etkisini yatay kesit analizi yoluyla ölçmüşlerdir. 2007-2019 döneminde Vietnam'a ait panel veriyi iki aşamalı sistem genelleştirilmiş moment tahminci yöntemini kullanarak analiz etmişlerdir. Bankacılık belirsizliğinin bankaların genel kazancını engellediğine dair tutarlı kanıtlar bulmuşlardır. Bankacılık belirsizliğinin net faiz gelirleri üzerindeki olumsuz etkisinin, toplam faiz dışı gelir ve kredi zararı karşılıkları üzerindeki olumlu etkilerinden baskın olduğunu göstermektedir. Faiz dışı gelirleri ayrı bileşenlere ayırırken, bankaların, menkul kıymetlerdeki değer kaybının aksine, bankacılıktaki belirsizlik ortamında ücretler, komisyonlar, döviz işlemleri ve diğer geleneksel olmayan bölümlerden elde edilen gelir kaynaklarını iyileştirme eğiliminde olduğu sonucuna vararak, tüm etkilerin daha fazla kredi riski ve temerrüt riskine maruz kalan bankalar için daha belirgin olduğu gözlenmiştir. Bankacılık belirsizliğinin bankaları ihtiyatlı davranmaya ittiği fikrini destekleyici sonuçlar elde edilmiştir.

Demirel (2021) COVID-19 salgınının Türk bankacılık sektöründeki etkisini toplam kredi ve mevduat tutarlarını ele alarak t-testi ile incelemiştir. Yapılan analiz neticesinde, kredi ve mevduat hacimlerinde artış olduğu tespit edilmiştir. Pandemi sürecinde reel sektörde faaliyetler yavaşlamışken, bankacılık sektöründe hem aktif büyümesi hem de kredi hacminde büyüme gözlenmesinin nedeni reel ekonomik aktiviteyi destekleyici politikalar olmuştur.

Çolak ve Öztekin (2021) pandeminin küresel banka kredileri üzerindeki etkisini ülkelere özgü faktörleri de dikkate alarak incelemiştir. 125 ülkeden banka örneklemeyle yapılan analizde sağlık krizinden daha çok etkilenen ülkelerde banka kredilerinin daha zayıf olduğunu tespit etmişlerdir. Bu etki, bankanın finansal koşullarına, piyasa yapısına, düzenleyici ve kurumsal ortama, finansal aracılık ve borç piyasasının gelişimine, kurumsal firmaların borca erişim kolaylığına ve sağlık sektörünün krize tepkisine bağlıdır.

Demirgüç-Kunt, Pedraza ve Ortega (2021) COVID-19 krizinin başlangıcında dünya genelinde finans sektörü politika duyurularının banka hisseleri üzerindeki etkisini incelemiştir. Genel olarak, likidite desteğinin, borçlulara yardım programlarının ve parasal gevşemenin krizin olumsuz etkisini hafiflettiğini, ancak bu etkilerin bankalar ve ülkeler arasında önemli ölçüde değiştiği sonucuna varmışlardır. Buna karşılık, konjonktür karşıtı ihtiyatı önlemlerin banka hisselerinde negatif anormal getirilere yol açtığını bunun nedeni olarak da piyasaların bu politikalarla ilgili aşağı yönlü riskleri fiyatlaması olduğunu öne sürmüşlerdir.

Demir ve Danışman (2021) COVID-19 salgını nedeniyle banka hisse senedi getirileri üzerindeki hükümet politikalarının katıldığı bağlamında bankaya özgü faktörlerin ve varyasyonların etkisini incelemiştir. İlk büyük COVID-19 dalgası olan Ocak-Mayıs 2020 dönemi için 110 ülkeden 1.927 halka açık bankadan oluşan bir örneklem kullanılmıştır. Bulgular, daha yüksek kapitalizasyona ve mevduata, daha fazla çeşitlendirmeye, daha düşük takipteki kredilere ve daha büyük ölçekteki bankaların hisse senedi getirilerinin pandemiye karşı daha dayanıklı olduğunu göstermiştir. Ayrıca, özellikle gelir desteği, borç ve sözleşme hafifletme gibi ekonomik tepkiler ve hükümetlerin aldığı mali önlemlerin katılığı arttıkça, banka hisse senedi fiyatlarındaki pandemi kaynaklı düşüşün hafiflediği gözlemlenmiştir.

Borri ve di Giorgio (2021) halka açık bir dizi büyük Avrupa bankasının sistemik riske katkısını incelemiştir. Son yirmi yılı ve üç farklı krizi kapsayan bir örnekleme, örnekleme tüm bankaların sistemik riske önemli ölçüde katkıda bulunduğu görülmüştür. Ayrıca, daha büyük bankaların ve finansal piyasa oynaklığına daha fazla maruz kalan iş modeline sahip bankaların sistemik riske daha fazla katkıda bulunduğu; COVID-19 şokuyla karakterize edilen daha kısa döneme ait örnekleme ise ülke temerrüt risklerinin tüm bankaların sistemik riske katkısını önemli ölçüde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak Avrupa Merkez Bankası'nın Pandemi Acil Satın-Alım Programı'nı açıklaması, Avrupa bankacılık sektöründe sakinliği yeniden sağlamıştır.

Berger, Demirgüç-Kunt, Moshirian ve Saunders' a göre (2021), COVID-19'un bankalar ve diğer finansal kurumlar üzerinde önemli etkileri olmuştur ve bu etkiler devam da edecektir. Örnek olarak, COVID-19 ile ilişkili, ABD'de devletin ve merkez bankasının büyük miktarda tahvil geri alımları verilebilir. Bu durum sadece ABD'de değil, aynı zamanda kurumsal tahvil piyasalarının, daha küçük firmalar için daha az erişilebilir olduğu Avrupa'da da geçerlidir. Avrupa'da kurumsal tahvil piyasasına erişim sağlayan yeni kurulan küçük firmaların artış gösterdiği ve banka kredilerine göre tahvil piyasalarında kayda değer bir büyüme olduğu gözlenmiştir.

Berger ve Demirgüç-Kunt (2021) COVID-19 krizinin dünya çapındaki olumsuz insani ve ekonomik etkilerine rağmen, bazı olumlu ekonomik ve finansal sürprizler yaşattığını; bunlardan birinin kayıtlara geçen en kısa ABD resesyonu olduğunu ve diğerinin de herhangi bir bankacılık krizinin yaşanmaması olduğunu ifade etmişlerdir. Yaşanan kısa süreli resesyonu “ekonomik sürpriz” şeklinde niteleyerek bu durumu COVID-19 sırasındaki ABD teşvik programlarının hızına ve boyutuna bağlamaktadırlar. Bankacılık sektörünün dayanıklılığını da “finansal sürpriz” olarak niteleyip, COVID-19 öncesinde global finansal kriz sırasında ve sonrasında uygulanan ihtiyatlı politikalarla ABD bankalarının güçlenmesine bağlamaktadırlar. Bu ikiz “sürprizlerin” aynı zamanda karşılıklı olarak birbirini güçlendirdiğini – eğer ekonomi ya da bankacılık sisteminin başarısız olması durumunda, diğerinin de başarısız olacağını öne sürmüşlerdir.

Coşkun vd. (2021) yaptıkları çalışmada, Türkiye’de faaliyet gösteren tüm bankaların finansal performanslarını incelemişlerdir. Bankaların performansları COVID-19 öncesi ve COVID-19 dönemini ele alarak 2019-2020 yılları arasında belirlenen rasyolar kullanılarak çok kriterli karar verme teknikleriyle analiz edilmiştir. Entropi yöntemiyle yapılan analiz sonuçlarına göre 2019 yılında takipteki alacaklar (brüt) / toplam nakdi krediler, 2020 yılında ise dönem net kârı (zararı) / ortalama toplam aktifler oranları en önemli kriterler olarak bulunmuştur. WASPAS yöntemine göre yapılan analiz sonucunda 2020 yılında yabancı sermayeli bankaların birinci sıraya yükseldiği, yerli özel ve kamu bankalarının performansında ise önceki yıla göre gerileme tespit edilmiştir.

Ulusoy ve Demirel (2021) COVID-19 dönemi öncesi (2019) ve COVID-19 dönemi (2020) Türkiye’de faaliyet gösteren yirmi bankanın karlılıkları üzerinde etkili olan faktörler analiz edilmiştir. COVID-19 öncesinde ve sonrasında karlılık üzerindeki etkisi devam eden oran sermaye yeterlilik oranı olurken; özkaynak ve toplam varlıkların karlılık üzerindeki etkisi COVID-19 sonrası dönemde azalmıştır. Yine, Baloğlu (2022) tarafından yapılan başka bir çalışmada TOPSİS yöntemi kullanılarak Türkiye’de faaliyet gösteren 27 mevduat bankasının COVID-19 öncesi ve sonrası performansları analiz edilmiştir. Yabancı sermayeli bankaların risk-getiri yapılarının COVID-19’dan diğer bankalara göre daha olumsuz etkilendiği ortaya konmuştur.

Şenol ve Başer' de (2022), Ocak 2020 – Kasım 2021 dönemine ait Borsa İstanbul (BİST) bankacılık sektör endeksi ve günlük COVID-19 vakalarını kullanarak EGARCH yöntemi ile COVID-19’un BİST bankacılık sektör endeks getirilerini sınırlı düzeyde pozitif etkilediğini buna karşın volatilité yayılımı oluşturmadığını tespit etmişlerdir. Çalışmada ayrıca negatif haberlerin pozitif haberlerin etkisinden fazla olduğu kaldıraç etkisi görülmüştür.

Sonuç olarak literatür taraması incelendiğinde söz konusu çalışmaların; bankacılık endeksindeki ve hisse senetlerindeki fiyat değişimleri, COVID 19 dönemindeki çok kriterli karar verme modelleri ile performans ölçümü, kredi ve mevduat yapısındaki değişimler üzerine odaklandığı anlaşılmaktadır. Bu çalışmada bankalar COVID-19 öncesi dönem ve COVID-19 dönemi olarak iki gruba ayrılarak sermaye yeterlilik, aktif kalitesi, yabancı para net pozisyonu, gelir gider yapısı finansal oranlarının karşılaştırılması açısından diğer araştırmalardan farklılaşmaktadır.

2. METODOLOJİ

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı COVID-19 pandemisinin bankaların finansal performansı üzerindeki etkisini tespit etmektir. Araştırmada bankalar; COVID-19 öncesi dönem ve COVID-19 dönemi olarak iki gruba ayrılmıştır. Böylelikle söz konusu iki dönemin finansal oranları karşılaştırılmıştır. Çalışmanın alt amaçları şöyledir;

- COVID-19 pandemisinin bankaların sermaye yeterlilikleri üzerindeki etkisini,
- COVID-19 pandemisinin bankaların aktif kalitesi üzerindeki etkisini,
- COVID-19 pandemisinin bankaların yabancı net para pozisyonu üzerindeki etkisini,
- COVID-19 pandemisinin bankaların gelir gider yapısı üzerindeki etkisini,
- COVID-19 pandemisinin bankaların piyasa performansı üzerindeki etkisini,
- COVID-19 pandemisinin bankaların karlılıkları üzerindeki etkisini tespit etmektir.

2.2. Çalışmanın Veri Seti ve Örneklem

Araştırmada BIST Bankacılık endeksinde yer alan 8 adet mevduat bankasının (Akbank, Garanti, İşbank, Yapı kredi, QNB Finansbank, Şekerbank, Halkbank, Vakıfbank) verilerinden yararlanılmıştır. BIST'te faaliyet gösteren katılım, kalkınma ve yatırım bankalarının mali yapıları farklılık olmasından dolayı analize dahil edilmemiştir. Ayrıca diğer mevduat bankalarına göre çok az şubesi ve finansal oranlarında uç değerlere sahip olan ICBC bankası analiz dışında tutulmuştur.

Tablo 1. Analize Dahil Edilen Dönemler

2017 /12	2018 /3	2018 /6	2018 /9	2018 /12	2019 /3	2019 /6	2019 /9	2019 /12	10 Mart 2020 COVID 19 Başlama	2020 /6	2020 /9	2020 /12	2021 /3	2021 /6	2021 /9	2021 /12	2022 /3	2022 /6
COVID 19 PANDEMİ ÖNCESİ DÖNEM										COVID 19 PANDEMİ DÖNEMİ								

Tablo 1'de COVID-19 döneminde ve COVID-19 öncesinde analize dahil edilen dönemlere yer verilmiştir. Bankaların COVID-19'un başladığı 10 Mart 2020 döneminden sonraki çeyrek dönemler ile bu tarih öncesindeki çeyrek dönemlerin verilerinden yararlanılmıştır. Başka bir ifade ile 2017:12 ile 2022:6 dönemi arasındaki dönemler incelenmiştir. Bankalar; COVID-19 öncesi dönem ve COVID-19 dönemi olarak iki gruba ayrılmıştır. Böylelikle COVID-19 dönemi ile COVID-19 öncesi 9 çeyreklik dönemler karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak 8 banka ve 9 dönem açısından COVID-19 öncesi 72 gözlem ve COVID-19 dönemi için 72 gözlem elde edilmiştir.

2.3. Çalışmada Kullanılan Değişkenler

Bu araştırmada 8 mevduat bankasının COVID-19 öncesi dönem ve COVID-19 döneminin karşılaştırılması için 13 farklı finansal oran kullanılmıştır.

Tablo 2. Analize Dahil Edilen Değişkenler

Değişkenler	Kategori
Alınan Krediler / Aktif	Sermaye Yeterlilik
Alınan Krediler / Özkaynaklar	Sermaye Yeterlilik
Özsermaye / Aktif %	Sermaye Yeterlilik
Krediler / Mevduat	Aktif Kalitesi
Krediler / Aktif %	Aktif Kalitesi
Özsermaye / Krediler %	Aktif Kalitesi
Yabancı Para Net Pozisyonu / Net Faiz Gelirleri	Yabancı Para Net Pozisyonu
Yabancı Para Net Pozisyonu / Öz sermaye (%)	Yabancı Para Net Pozisyonu
Faiz Giderleri / Faiz Gelirleri %	Gelir Gider Yapısı
Hisse Başına Kar	Piyasa Performansı
Piyasa Değeri / Defter Değeri	Piyasa Performansı
Aktif Karlılık %	Karlılık
Özsermaye Karlılığı %	Karlılık

Tablo 2'de analize dahil edilen değişkenler gösterilmiştir. Çalışmada toplam 13 değişken sermaye yeterlilik, aktif kalitesi, yabancı para net pozisyonu, gelir gider yapısı, piyasa performansı, karlılık olmak üzere 6 kategoriye ayrılmıştır. COVID-19 öncesi dönem ve COVID-19 dönemi söz konusu kategoriler açısından karşılaştırılmıştır. Çalışmada kullanılan tüm değişkenler FINNET programı yardımıyla temin edilmiştir.

2.4. Yöntem ve Değişkenler

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 25.0 programı ile analiz edilmiştir. Çalışmada öncelikle değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılarak normallik testi gerçekleştirilmiştir. Tanımlayıcı istatistikleri sonucunda normal dağıldığı başka bir ifade ile parametrik yöntemler kullanılması gerektiği anlaşılmıştır. Daha sonra bağımlı 2 grup açısından karşılaştırma yapabilmek için eşleştirilmiş (paired) t-testi kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde COVID-19 pandemisinin bankaların finansal performansı üzerindeki etkisine yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 3. Bankaların Sermaye Yeterliliklerinin Karşılaştırılması

Değişken	COVID 19 Öncesi		COVID 19 Dönemi		Ortalama Farklılığı	t	p
	Ortalama	Std. Sapma	Ortalama	Std. Sapma			
Alınan Krediler / Aktif	9,2518	3,04586	5,9847	2,64707	3,26708	15,554	,000
Alınan Krediler / Özkaynaklar	93,7504	34,33699	68,1481	34,82365	25,60236	8,062	,000
Özsermaye / Aktif %	10,0701	2,37377	8,9862	2,61446	1,08389	7,834	,000

Tablo 3'te bankaların COVID 19 öncesine ait dönem ile COVID 19 dönem açısından sermaye yeterlilikleri eşleştirilmiş t-testi ile karşılaştırılmıştır. Analiz sonucunda COVID 19 dönemi COVID 19 öncesi dönemine göre aktifler içerisindeki özsermaye oranında istatistiksel olarak anlamlı bir azalış olduğu tespit edilmiştir ($p<0,01$). Benzer bir şekilde COVID 19 dönemi COVID 19 öncesi dönemine göre aktifler ve özkaynaklar içerisindeki alınan krediler oranında istatistiksel olarak anlamlı bir azalış olduğu belirlenmiştir ($p<0,01$). Sonuç olarak bankaların COVID 19 döneminde sermaye yeterlilik oranında azalma gerçekleşmiştir.

Tablo 4. Bankaların Aktif Kalitesinin Karşılaştırılması

Değişken	COVID 19 Öncesi		COVID 19 Dönemi		Ortalama Farklılığı	t	p
	Ortalama	Std. Sapma	Ortalama	Std. Sapma			
Krediler / Mevduat	104,7360	10,93541	91,2404	9,57396	13,49556	16,595	,000
Krediler / Aktif %	66,7699	13,51054	61,1347	10,83472	5,63514	11,158	,000
Özsermaye / Krediler %	16,3679	4,80109	15,8181	5,32185	,54986	2,150	,035

Tablo 4'te bankaların COVID 19 öncesine ait dönem ile COVID 19 dönem açısından aktif kalitesi eşleştirilmiş t-testi ile karşılaştırılmıştır. Analiz sonucunda COVID 19 dönemi COVID 19 öncesi dönemine göre krediler/mevduat oranında istatistiksel olarak anlamlı bir azalış olduğu tespit edilmiştir ($p<0,01$). Benzer bir şekilde COVID 19 dönemi COVID 19 öncesi dönemine göre aktifler içerisindeki krediler oranı ve özsermaye/krediler oranında anlamlı bir şekilde azalma gerçekleşmiştir ($p<0,05$).

Tablo 5. Bankaların Yabancı Para Net Pozisyonunun Karşılaştırılması

Değişken	COVID 19 Öncesi		COVID 19 Dönemi		Ortalama Farklılığı	t	p
	Ortalama	Std. Sapma	Ortalama	Std. Sapma			
Yabancı Para Net Pozisyonu / Net Faiz Gelirleri	,0119	,13858	,0682	,21596	-,05625	-2,224	,029
Yabancı Para Net Pozisyonu / Öz sermaye (%)	,0678	6,76469	2,7731	10,89357	-2,70528	-2,202	,031

Tablo 5'te bankaların COVID 19 öncesine ait dönem ile COVID 19 dönem açısından yabancı para net pozisyonu incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda COVID 19 dönemi COVID 19 öncesi dönemine göre net faiz gelirleri ve özsermaye içerisindeki yabancı para net pozisyonu önemli bir şekilde yükselmiştir ($p<0,05$). Başka bir ifade ile COVID 19 dönemi BIST'te faaliyet gösteren bankaların yabancı para net pozisyonunda genişleme olmuştur.

Tablo 6. Bankaların Gelir Gider Yapısının Karşılaştırılması

Değişken	COVID 19 Öncesi		COVID 19 Dönemi		Ortalama Farklılığı	t	p
	Ortalama	Std. Sapma	Ortalama	Std. Sapma			
Faiz Giderleri / Faiz Gelirleri %	60,2475	8,95813	52,8468	11,46235	7,40069	10,899	,000

Tablo 6'da eşleştirilmiş t-testi ile bankaların COVID 19 öncesine ait dönem ile COVID 19 dönem açısından gelir gider yapısı karşılaştırılmıştır. Gerçekleştirilen analiz sonucunda COVID 19 dönemi COVID 19 öncesi dönemine göre faiz giderleri/faiz gelirleri oranı önemli bir şekilde azalmıştır ($p<0,01$). Başka bir ifade ile COVID 19 dönemi bankaların faiz gelirlerine göre faiz giderlerinin azaldığı söylenebilir.

Tablo 7. Bankaların Piyasa Performanslarının Karşılaştırılması

Değişken	COVID 19 Öncesi		COVID 19 Dönemi		Ortalama Farklılığı	t	p
	Ortalama	Std. Sapma	Ortalama	Std. Sapma			
Hisse Başına Kar	1,1154	,65426	1,4575	1,26308	-,34208	-2,293	,025
Piyasa Değeri / Defter Değeri	,8128	,94403	1,3943	2,67948	-,58153	-2,020	,047

Tablo 7'de BIST'te yer alan bankaların COVID 19 öncesine ait dönem ile COVID 19 dönem açısından piyasa esaslı performans göstergeleri karşılaştırılmıştır. Analiz sonucunda COVID 19 dönemi ile COVID 19 öncesi döneminde piyasa performans göstergeleri olan hisse başına kar ve piyasa değeri/defter değeri oranlarında istatistiksel olarak anlamlı bir artış olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Başka bir ifade ile COVID 19 döneminde bankaların piyasa performansları ve piyasa değerleri yükselmiştir.

Tablo 8. Bankaların Karlılıklarının Karşılaştırılması

Değişken	COVID 19 Öncesi		COVID 19 Dönemi		Ortalama Farklılığı	t	p
	Ortalama	Std. Sapma	Ortalama	Std. Sapma			
Aktif Karlılık %	1,2243	,74006	1,2994	,97401	-,07514	-,641	,524
Özsermaye Karlılığı %	11,3890	7,61560	13,2369	9,86063	-1,84792	-1,292	,201

Tablo 8'de COVID 19 öncesine ait dönem ile COVID 19 dönem açısından mevduat bankaların muhasebe esaslı performans göstergeleri karşılaştırılmıştır. Eşleştirilmiş t-testi sonucunda COVID 19 dönemi ile COVID 19 öncesi dönemi arasında muhasebe esaslı performans göstergeleri olan aktif karlılık ve özsermaye karlılık oranlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Başka bir ifade ile COVID 19 döneminde bankaların karlılıklarında veya muhasebe esaslı performans göstergelerinde önemli bir değişiklik bulunmamaktadır.

GENEL DEĞERLENDİRME

Bu araştırmada COVID-19 pandemisinin bankaların finansal performansı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmada bankalar; COVID-19 öncesi dönem ve COVID-19 dönemi olarak iki gruba ayrılmıştır. Araştırmada 8 adet mevduat bankasının çeyreklik dönemlerin verilerinden yararlanılmıştır. Çalışmada bankalar sermaye yeterlilik, aktif kalitesi, yabancı para net pozisyonu, gelir gider yapısı, piyasa performansı, karlılık olmak üzere 6 kategori açısından karşılaştırılmıştır. Ampirik analizlerde bağımlı iki grup açısından karşılaştırma yapabilmek için eşleştirilmiş t-testi kullanılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda bankaların sermaye yeterlilik, aktif kalitesi, yabancı para net pozisyonu, gelir gider yapısı oranlarının COVID 19 döneminde etkilendiği tespit edilmiştir. Başka bir ifade ile COVID 19 dönemi, COVID 19 öncesi dönemine göre bankaların aktifler içerisindeki özsermaye oranında istatistiksel olarak anlamlı bir azalış tespit edilmiştir. COVID 19 döneminde bankaların sermaye yeterlilik oranı azalmış ve kısmen daha riskli hale gelmişlerdir. Ayrıca COVID 19 dönemi, COVID 19 öncesi dönemine göre krediler/mevduat oranında istatistiksel olarak anlamlı bir azalma gerçekleşmiştir. Bu durum COVID-19 döneminde kredi kullanımında azalma ile ilişkilendirilebilir. Bunun yanı sıra COVID 19 dönemi, COVID 19 öncesi dönemine göre faiz giderleri/faiz gelirleri oranı önemli bir şekilde azalmıştır. Başka bir ifade ile COVID 19 dönemi bankaların faiz giderlerinde azalma gerçekleşmiştir.

Araştırmada elde edilen bir diğer önemli bulgu ise COVID 19 döneminde COVID 19 öncesine göre bankaların karlılıklarında önemli bir değişiklik olmamasına rağmen piyasa performanslarında istatistiksel açıdan anlamlı bir yükseliş belirlenmiştir. Bu durum bankaların gelir gider yapısında değişikliğe neden olmasına rağmen bankalar gelir çeşitlendirmesine giderek ve aktif kalitesini artırarak karlılıklarını sürdürmüşlerdir. Bu sonuca paralel bir şekilde bankalar söz konusu krizi iyi yöneterek ve temkinli davranarak piyasa değerlerinde önemli artışlar meydana gelmiştir.

COVID-19 pandemisinin bankaların finansal performansı üzerindeki etkisi incelenen bu çalışmanın bir takım kısıtları bulunmaktadır. Öncelikle elde edilen bulgular BIST bankacılık sektörü ve ilgili dönem açısından değerlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca çalışmada kullanılan 13 değişken çalışmanın bir diğer kısıtıdır. Gelecek çalışmalarda COVID-19 pandemisinin farklı sektörler üzerinde etkisinin değişebileceği için finansal olmayan şirketler açısından benzer araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Berger, A. N. ve Demirgüç-Kunt, A. (2021). Banking research in the time of COVID-19. *Journal of Financial Stability*, 57, 100939.
- Berger, A. N., Demirgüç-Kunt, A., Moshirian, F. ve Saunders, A. (2021). The way forward for banks during the COVID-19 crisis and beyond: Government and central bank responses, threats to the global banking industry. *Journal of Banking & Finance*, 133, 106303.
- Baloğlu, G. (2022). Covid-19 pandemi döneminde Türkiye’de faaliyet gösteren bankalarının başarı sıralamasındaki değişimin finansal göstergeler üzerinden TOPSİS yöntemiyle değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 67, 159-180. <https://doi.org/10.55322/mdbakis.1035901>
- Borri, N. ve Di Giorgio, G. (2022). Systemic risk and the COVID challenge in the European banking sector. *Journal of Banking & Finance*, 140, 106073.
- Çolak, G. ve Öztekin, Ö. (2021). The impact of COVID-19 pandemic on bank lending around the world. *Journal of Banking & Finance*, 133, 106207.
- Coşkun, B., Öncü, M. A., İstemi, Ç. ve Hiçyılmaz, E. (2021). COVID-19’un Banka Finansal Performanslarına Etkisinin Entropi ve Waspas Yöntemiyle Analizi. *Uluslararası İşletme, Ekonomi ve Yönetim Perspektifleri Dergisi (IJBEMP)*, 5(2), 810-828.
- Dang, V. D. ve Nguyen, H. C. (2022). Bank profitability under uncertainty. *The Quarterly Review of Economics and Finance*, 83, 119-134.
- Demir, E. ve Danisman, G. O. (2021). Banking sector reactions to COVID-19: The role of bank-specific factors and government policy responses. *Research in International Business and Finance*, 58, 101508.
- Demirel, S. (2021). Covid-19 Pandemisinin Kredi ve Mevduata Etkisi (2019-2020). *Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi*, 5(12), 22-37.
- Demirgüç-Kunt, A., Pedraza, A. ve Ruiz-Ortega, C. (2021). Banking sector performance during the COVID-19 crisis. *Journal of Banking & Finance*, 133, 106305.
- Dunbar, K. (2022). Impact of the COVID-19 event on US banks’ financial soundness. *Research in International Business and Finance*, 59, 101520.
- Foglia, M., Addi, A. ve Angelini, E. (2022). The Eurozone banking sector in the time of COVID-19: Measuring volatility connectedness. *Global Finance Journal*, 51, 100677.
- Rizwan, M. S., Ahmad, G. ve Ashraf, D. (2022). Systemic risk, Islamic banks, and the COVID-19 pandemic: An empirical investigation. *Emerging Markets Review*, 100890.
- Şenol, Z. ve Başer, R. (2022). COVID-19’un Bankacılık Sektörüne Etkileri: Türkiye Örneği. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt 12, Sayı 2, 28-37.
- Ulusoy, A. ve Demirel, D. (2021). Türk Bankacılık Sisteminde Karlılık Üzerinde Etkili Olan Faktörlerin Belirlenmesi. *Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi*, 5 (11),20-48. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bspad/issue/63559/939666>
- TBB (2022) Temel Ekonomi ve Bankacılık Göstergeleri Türkiye – AB Ülkeleri (Erişim: 01.11.2022) https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/8877/TR-AB_2021.pdf